

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KỸ THUẬT CÔNG NGHIỆP

-----o0o-----

LUẬN VĂN THẠC SỸ KỸ THUẬT
NGÀNH: TỰ ĐỘNG HÓA

THIẾT KẾ BỘ ĐIỀU KHIỂN TRÊN CƠ SỞ MẠNG NƠRON

LÊ THU THỦY

THÁI NGUYÊN 2011

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KỸ THUẬT CÔNG NGHIỆP

LUẬN VĂN THẠC SĨ KỸ THUẬT
NGÀNH: TỰ ĐỘNG HÓA

THIẾT KẾ BỘ ĐIỀU KHIỂN TRÊN CƠ SỞ MẠNG NƠRON

Học viên : Lê Thu Thủy

Người HD Khoa Học: PGS.TS Nguyễn Hữu Công

THÁI NGUYÊN 2011

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KỸ THUẬT CÔNG NGHIỆP

***

CỘNG HOÀ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM

Độc Lập - Tự Do - Hạnh Phúc

-----000-----

THUYẾT MINH
LUẬN VĂN THẠC SỸ KỸ THUẬT

ĐỀ TÀI:

THIẾT KẾ BỘ ĐIỀU KHIỂN TRÊN CƠ SỞ MẠNG NƠRON

Học viên : **Lê Thu Thủy**
Lớp : CH-K12
Chuyên ngành : Tự động hoá
Người hướng dẫn : **PGS.TS Nguyễn Hữu Công**
Ngày giao đề tài : 2/2011
Ngày hoàn thành đề tài : 8/2011

KHOA ĐT SAU ĐẠI HỌC

NGƯỜI HƯỚNG DẪN

PGS.TS Nguyễn Hữu Công

BAN GIÁM HIỆU

HỌC VIÊN

Lê Thu Thủy

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả trong luận văn là hoàn toàn trung thực theo tài liệu tham khảo và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Thái Nguyên, ngày 30 tháng 9 năm 2011

Tác giả luận văn

Lê Thu Thủy

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình làm luận văn, tôi đã nhận được nhiều ý kiến đóng góp từ các thầy, cô giáo, các anh chị và các bạn đồng nghiệp.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn đến PGS.TS Nguyễn Hữu Công, Người đã tận tình hướng dẫn tôi hoàn thành luận văn này, đến Khoa Sau Đại học - Trường Đại học Kỹ thuật công nghiệp đã tạo điều kiện để tôi hoàn thành khóa học.

Tôi xin chân thành cảm ơn Trường Đại học Kỹ thuật Công nghiệp, Phòng Hành chính Tài vụ, Trung tâm thí nghiệm đã tạo những điều kiện để tôi hoàn thành khóa học.

Tôi xin chân thành cảm ơn các thầy cô giáo Bộ môn Đo lường & Điều khiển tự động – khoa Điện tử, Bộ môn Tự động hóa - khoa Điện, Các thầy cô phòng thí nghiệm Điện – Điện tử đã giúp đỡ và tạo những điều kiện thuận lợi nhất về mọi mặt để tôi hoàn thành khóa học.

Tác giả luận văn

Lê Thu Thủy

Mục Lục

Mục lục	1
DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU VÀ CHỮ VIẾT TẮT	3
DANH MỤC CÁC HÌNH VẼ VÀ ĐỒ THỊ	5
MỞ ĐẦU	8
1. Tính cấp thiết của đề tài	8
2. Mục đích nghiên cứu	8
3. Đối tượng và phương pháp nghiên cứu	8
4. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài	9
5. Kết cấu luận văn	9
CHƯƠNG 1 TỔNG QUAN MẠNG NƠRON	10
1.1. Giới thiệu tóm tắt về mạng nơron	10
1.1.1. Mạng nơron sinh học	10
1.1.2. Mạng nơron nhân tạo (Artificial Neural network –ANN)..	11
1.1.3. Cấu trúc mạng nơron nhân tạo	13
1.1.4. Luyện mạng nơron	18
1.2. Kết luận chương 1	28
CHƯƠNG 2 CƠ SỞ THIẾT KẾ BỘ ĐIỀU KHIỂN BẰNG MẠNG NƠRON	29
2.1. Cấu trúc chung của một hệ thống điều khiển	29
2.1.1. Khái niệm chung về một hệ thống điều khiển	29
2.1.2. Cấu trúc chung của bộ điều khiển có phản hồi	30
2.2. Phương pháp thiết kế bộ điều khiển bằng mạng nơron	31
2.2.1. Lý luận chung	31
2.2.2. Nhận dạng đối tượng sử dụng mạng nơron	32
2.2.3. Thiết kế bộ điều khiển sử dụng mạng nơron	41
2.3. Nhận dạng đối tượng điều khiển sử dụng mạng nơron	44
2.3.1. Lý luận chung	44
2.3.2. Nhận dạng đối tượng tuyến tính sử dụng mạng nơron	46

2.3.3. Nhận dạng đối tượng phi tuyến sử dụng mạng nơron	49
2.4. Thiết kế bộ điều khiển bằng mạng nơron theo mô hình mẫu	51
2.4.1. Hệ thống điều khiển theo mô hình mẫu	51
2.4.2. Thiết kế bộ điều khiển nơron theo mô hình mẫu	52
CHƯƠNG 3 ỨNG DỤNG MẠNG NƠ RON THIẾT KẾ BỘ ĐIỀU KHIỂN THEO MÔ HÌNH MẪU	54
3.1. Với các đối tượng tuyến tính	54
3.1.1. Bài toán 1	54
3.1.2. Bài toán 2.....	56
3.1.3. Bài toán 3.....	58
3.2. Với các đối tượng phi tuyến	61
3.2.1. Bài toán 4	61
3.2.2. Bài toán 5.....	64
3.2.3. Bài toán 6: Bể xử lý nước thải	70
3.2.4. Bài toán 7: Cánh tay Rôbốt một bậc tự do	83
3.3. Kết luận chương 3	101
CHƯƠNG 4 KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	102
PHỤ LỤC	103
TÀI LIỆU THAM KHẢO	110

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU VÀ CHỮ VIẾT TẮT

MSE	Sai lệch bình phương cực tiểu, viết tắt của (<u>M</u> ean <u>S</u> quare <u>E</u> rror)
ANN	Mạng nơ-ron nhân tạo (Artificial Neural network)
LM	Thuật toán Levenberg – Marquardt
BIBO	Tín hiệu vào ra có giới hạn, viết tắt của (<u>B</u> ound <u>I</u> nput <u>B</u> ound <u>O</u> utput)
MISO	Hệ nhiều đầu vào một đầu ra, viết tắt của (<u>M</u> ulti <u>I</u> nputs <u>S</u> ingle <u>O</u> utput)
MRAC	Model Reference Adaptive Control
MRC	Model Reference Control

BẢNG KÝ HIỆU

1. $A = [a_{ij}]$: ma trận $m \times n$ chiều.
2. A^T : ma trận chuyển vị của A .
3. $\bar{A}$: ma trận liên hợp của A
4. A^* : ma trận chuyển vị liên hợp của A
5. A^{-1} : ma trận nghịch đảo của A
6. $|A|$: ma trận với các giá trị tuyệt đối
7. $\|A\|$: chuẩn ma trận
8. $\|x\|$: chuẩn véc tơ
9. $\text{diag}(a_1, \dots, a_n)$: ma trận đường chéo với các phần tử a_i
10. $g(\cdot)$: hàm quan hệ phi tuyến vào ra
11. $\mathbb{R}^n$: không gian thực n chiều
12. $W = [w_{ij}]$: ma trận trọng liên kết $n \times m$ chiều
13. $(\cdot)^T$: ký hiệu chuyển vị
14. $x = [x_1, \dots, x_n]^T \in \mathbb{R}$: véc tơ cột x
15. $\partial g(x) / \partial x$: đạo hàm riêng

DANH MỤC CÁC HÌNH VẼ VÀ ĐỒ THỊ

Hình 1.1 Mạng nơ-ron đơn giản gồm 2 nơron	10
Hình 1.2 Mô hình nơron nhiều đầu vào	12
Hình 1.3 Mạng nơron có đặc tính động học và tuyến tính	14
Hình 1.4 Mạng nơron có đặc tính phi tuyến tính	14
Hình 1.5 Mạng nơron có đặc tính động học phi tuyến	16
Hình 1.6 Cấu trúc của các khối TDL-1 và TDL-2.....	16
Hình 1.7 Mạng MLP	22
Hình 1.8 Minh họa phương pháp tìm kiếm $E_{\min}$ theo hướng ngược gradient của E	23
Hình 1.9 Mạng MLP truyền thẳng.....	26
Hình 2.1 Sơ đồ cấu trúc hệ thống điều chỉnh tự động.....	30
Hình 2.2 Sơ đồ cấu trúc hệ thống điều chỉnh tự động có phản hồi.....	30
Hình 2.3 Mô hình nhận dạng cơ bản.....	34
Hình 2.4 Bổ sung thông tin đầu vào cho mạng	34
Hình 2.5 Sử dụng tri thức tiên nghiệm	35
Hình 2.6 Nhận dạng động học nghịch.....	35
Hình 2.7a,b Mô hình nhận dạng hệ phi tuyến.....	37
Hình 2.8 Mô hình nhận dạng song song.....	39
Hình 2.9 Mô hình nhận dạng nối tiếp - song song.....	40
Hình 2.10 Nhận dạng hệ phi tuyến dùng mạng nơ-ron.....	40
Hình 2.11 Bộ điều khiển thể hiện bằng nơ-ron trong cấu trúc điều khiển theo vòng hở	41
Hình 2.12 Bộ điều khiển thể hiện bằng nơ-ron trong cấu trúc điều khiển theo vòng kín	42
Hình 2.13 Mạng nơ-ron được luyện bất chước bộ điều khiển.....	43
Hình 2.14 Sai lệch đầu ra.....	46
Hình 2.15 Sơ đồ xử lý tín hiệu của đối tượng.....	47
Hình 2.16 Sơ đồ khối mô hình II.....	50
Hình 2.17 Sơ đồ khối mô hình III.....	50